

Nr 585.

Av herr **Karlsson** i Grängesberg m. fl., i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition, nr 217, med förslag till lag om folkpensionering m. m.*

I regeringens proposition, nr 217, med förslag till lag om folkpension m. m., framhåller departementschefen bland annat, att den nuvarande folkpensioneringen icke förmått fylla sin huvuduppgift, nämligen att bespara oförvitliga medborgare med ingen eller obetydlig inkomst förödmjukelsen att på ålderns dagar falla fattigvården till last eller för sin försörjning bliva beroende av anhörigas bistånd.

Vi vill i alla delar understryka detta uttalande. De som vid tiden för den nuvarande pensionslagens genomförande hoppades på att denna lag skulle tillförsäkra medellösa åldringar en något så när tryggad ålderdom fick sina förhoppningar förvandlade till en bitter besvikelse. De utgående pensionsbeloppen äro så löjligt låga, att de icke ens ger möjlighet till den nödortftigaste försörjning. Därför tvingas ett stort antal av dem som uppbär folkpension att för sitt livsuppehälle även anlita fattigvården eller lita sig till anhörigas bistånd. Ett förhållande som regeringen i sin motivering för det föreliggande förslaget till ny lag om folkpensionering även erkänner, samtidigt som det framhålles, att syftet med den föreslagna förbättringen av pensionslagen är att undanröja dessa olägenheter.

Vid en närmare granskning av de av regeringen föreslagna förändringarna i pensionslagen finner man emellertid, att de ingalunda avskaffar de brister och olägenheter som regeringen och departementschefen i propositionen med saklig styrka kritiserat, därtill är i första hand de föreslagna höjningarna av pensionsbeloppen alltför begränsade.

Vid bedömande av de i propositionen föreslagna pensionsbeloppen synes det oss riktigt, att först erinra därom, att när nuvarande pensionslag år 1913 genomfördes var den svenska kronans köpkraft en helt annan än nu. Index-talet för levnadskostnaderna, i förhållande till 1913, var vid senaste årsskiftet 155. Då 1913 års pensionslag antogs, beräknade man, att pensionen för den avgiftsgrupp, vars årsinkomst uppgick till 1,200 kronor eller mera och som i pensionsavgift skulle erlägga sammanlagt 13 kronor per år, skulle komma att bli 343 kronor, då pensionsförsäkringen kommit fullt igång och uppnått den avsedda effektiviteten. Denna avgiftsgrupp omfattar i största utsträckning arbetarna å industriorterna och kan väl närmast hänföras till dyrortsgruppen II i det nu föreliggande regeringsförslaget.

Tar man penningvärdets fall i beaktande och räknar med index-talet

155, så innebär detta, att om pensionärerna skulle erhålla en pension som tillförsäkrade dem samma köpkraft som avsågs med 1913 års undermåliga pensionslag, så skulle exempelvis pensionsbeloppen i den nu föreslagna dyrortsgruppen II höjas till något över 530 kronor. Det nu föreliggande regeringsförslaget kommer emellertid icke att för nämnda grupp ge mer än omkring 445 à 450 kronor. Däri då inberäknat både grundpension, avgiftspension och tilläggspension. För den lägsta dyrortsgruppen torde den sammanlagda pensionen enligt regeringsförslaget bli omkring 335 à 340 kronor. Den föreslagna höjningen av pensionsbeloppen kommer sålunda inte ens att ge pensionärerna kompensation för den lägre köpkraft som kronan har i dag i förhållande till 1913 och vad som då avsågs att ge.

Att 1913 års pensionslag var mycket bristfällig, erkändes redan då den genomfördes. Vill man med en förändring av pensionslagen komma bort från de missförhållanden som nu även regeringen i sin proposition kritiserat, och vilka faktiskt innebär, att pensionärerna omöjligen kunna skaffa sig försörjning på de utgående pensionsbeloppen, måste de i propositionen föreslagna pensionsbeloppen avsevärt höjas. Detta är ett ofrånkomligt grundvillkor för att folkpensioneringen skall kunna fylla sin av regeringen angivna huvuduppgift, nämligen att tillförsäkra pensionärerna försörjning utan anlitande av fattigvård. Den omständigheten, att den av regeringen föreslagna höjningen av pensionsbeloppen inte ens ställer pensionärernas köpkraft i jämnhöjd med vad som ansågs skäligt vid tiden för den nuvarande lagens genomförande, är belysande nog för deras otillräcklighet.

Om således de föreslagna pensionsbeloppen äro alldeles för låga i beaktande av att de som uppbära dem därav skall ha sin utkomst, så kommer därtill att regeringen icke föreslår någon sänkning av åldersgränsen för rätt till uppbärande av pension. Det nu rådande förhållandet, att gamla, av hårt och tungt arbete utslitna människor, skall tvingas att hålla sig kvar vid arbetsplatserna, under det att yngre arbetare skall drivas ut i arbetslöshet, skall således även i fortsättningen bli bestående. Det är ett orimligt tillstånd detta, att massor av åldriga och utslitna arbetare skall framläpa sin levnadsafton i för dem tungt och hårt arbete, under det att paktiskt taget lika stora massor av unga och friska krafter skall gå arbetslösa. Detta är ett förhållande som ovillkorligen måste beaktas vid bestämmande av åldersgränsen för rätt till uppbärande av pension. Ingen torde heller på allvar bestrida, att en lösning av pensionsfrågan *kan* ges sådan form, att den öppnar möjligheter för de nu arbetslösa i arbetsför ålder, att i stor utsträckning erhålla anställning i den öppna arbetsmarknaden.

Därtill kommer även andra omständigheter som vid bestämmande av åldersgränsen måste tagas i beaktande. Sålunda torde det vara ostridigt, att den på grund av rationaliseringen alltmer uppdrivna arbetstak-

ten inom industrien gör, att arbetare över 60 år i många fall icke längre äro i besittning av de kroppskrafter och den rörlighet som är erforderlig för att de utan risk till liv och lem skall kunna utföra sitt påfrestande arbete. Därtill kommer, att arbetsköparna inom rationaliserade industrier i allt större utsträckning börjar visa obenägenhet för att i arbete behålla arbetare efter uppnådda 60 års ålder. Vi anser således att många starka skäl talar för, att åldersgränsen för rätt till uppbärandet av pension sänkes till 60 år.

I anslutning till sänkningen av åldersgränsen måste givetvis skyldigheten att erlägga pensionsavgifter upphöra vid 59 års ålder. Det synes oss också riktigt att från avgiftsplikt jämväl även i fortsättningen undantages ordinarie innehavare av tjänst, å vilken lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänsteinnehavares rätt till pension eller lagen av den 4 juni 1920 angående rätt till tjänstepension för ordinarie tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk äger tillämpning; ävensom hustru till sålunda undantagen person.

Med utgångspunkt ifrån att huvudsyftet med folkpensioneringen måste vara att bereda pensionärerna möjlighet att kunna leva något så när människovärdigt på pensionsbeloppen måste dessa, i anslutning till vad vi tidigare anfört, avsevärt höjas. Vi anse sålunda att tilläggs pensionen bör fastställas till 500 kronor i ortsgрупп I, 700 kronor i ortsgрупп II och 900 kronor i ortsgрупп III.

Enligt det föreliggande regeringsförslaget skall avdrag å tilläggs pensionen göras med halva den pensionsberättigades årsinkomst i vad mån den överstiger 100 kronor, samt om den pensionsberättigade har gemensamt hushåll med någon som åtnjuter folkpension, med avdrag av halva det belopp varmed årsinkomsten överstiger 100 kronor men ej överstiger i ortsgрупп I 250 kronor, i ortsgрупп II 300 kronor, i ortsgрупп III 350 kronor och tre fjärdedelar av överskjutande belopp.

Då pensionerna, även med de av oss föreslagna beloppen, ej komma att ge pensionstagarna en fullt nöjaktig utkomst, anse vi att ett något större belopp av de små årsinkomster, som pensionärerna vid sidan av pensionen möjligen kunna förvärva, bör friskrivras för de högre dyrortsgrupperna. Vi vill sålunda föreslå, att avdrag skall göras med halva årsinkomsten endast i den mån densamma överstiger 100 kronor i ortsgрупп I, 150 kronor i ortsgрупп II och 200 kronor i ortsgрупп III.

En begränsning uppåt av tilläggs pensionerna bör fastställas på så sätt, att då den sammanlagda summan av folkpensionen och den övriga årsinkomsten uppgå till 900 kronor i ortsgрупп I, skall hela det överskjutande inkomstbeloppet avdragas från tilläggs pensionen. I ortsgрупп II bör på samma sätt avdrag göras i den mån det sammanlagda beloppet överstiger 1,200 kronor, och i ortsgрупп III 1,500 kronor. Om den pensionsberättigade har gemensamt hushåll med någon som åtnjuter folk-

pension, bör begränsningen av tilläggspensionen fastställas så, att avdrag göres å bådas tilläggspensioner med hälften av det belopp som deras sammanräknade pension och övrig inkomst överstiger: i ortsgrupp I 1,200 kronor, i ortsgrupp II 1,500 kronor och i ortsgrupp III 1,800 kronor. I lagen borde även fastställas uttrycklig bestämmelse om, att tilläggspension ej skall utgå till person vilken äger förmögenhet som kan anses fullt tillräcklig för egen försörjning.

Genom en sänkning av pensionsåldern kommer åtskilliga tiotusental av de arbetslösa att beredas plats i produktionen och detta kommer givetvis för det allmänna att medföra en betydande avlastning av kostnaderna för arbetslöshetshjälpen. En ordentlig förbättring av pensionsbeloppen kommer i sin tur att medföra en minskning av fattigvårdskostnaderna. För bestridande av de betydligt ökade kostnader som en verkligt förbättrad folkpensionering ändock kommer att medföra för det allmänna, är det rimligt att arbetsköparna i första hand åläggas att lämna bidrag.

I motsats till förhållandena i många andra länder är arbetsköparna i Sverige helt befriade från att lämna direkt bidrag både till arbetslöshets-, sjuk- och ålderdomsförsäkring. Detta förhållande kan inte i längden få äga bestånd. Det är i första hand arbetsköparna och industriidkare som exploatera arbetskraften och de böra också därför åläggas förpliktelser, när det gäller att tillförsäkra åldriga och genom arbete utslitna arbetare en — om ock begränsad — utkomstmöjlighet, sedan deras arbetskraft är förbrukad. Sålunda bör varje arbetsköpare, som är försäkringspliktig enligt olycksfallsförsäkringslagen, åläggas att inbetala ett visst årligt bidrag till bestridande av pensionskostnaderna. Dessa bidrag bör fastställas till sammanlagt minst lika stort belopp, som det, vilket landets avgiftspliktiga medborgare gemensamt erlägger i pensionsavgifter. De stora årsvinster som de flesta industri- och affärsföretag redovisar ger också anvisning om, att arbetsköparna i allmänhet ingalunda saknar ekonomiska möjligheter att lämna bidrag till ålderdomsförsörjning åt de grupper i samhället som genom sitt arbete har framskapat de miljonvinster som nu går i privatkapitalisternas fickor.

I övrigt bör medel till bestridande av kostnaderna för folkpensioneringen uttagas genom införandet av närings beskattning, en effektiv kvarlåtenskapsskatt och en skärpt arvsbeskattning å de större förmögenheterna. Genom en skärpt beskattning bara på de sistnämnda områdena kan det allmänna tillföras ett 100-tal miljoner kronor årligen, utan att någon enda medborgare därigenom behöver komma i uågra ekonomiska svårigheter.

En annan skattesköpning som utan olägenheter kan genomföras är en höjning av stämpelavgiften på fondpapper. En höjning av stämpelavgifterna skulle årligen kunna tillföras staten en ökad inkomst på ett 20-tal miljoner kronor utan att därmed skulle följa några olägenheter

för medborgare i allmänhet. Vidare bör hela förmögenhets- och inkomstbeskattningen omläggas så, att de större förmögenheterna och inkomster-
na beskattas kraftigare, efter en mera starkt stigande progressiv skala. Bolagsbeskattningen bör också stegras i minst samma proportion som
beträffande enskilda.

Genom genomförande av de av oss här i korthet antydda åtgärderna torde säkerligen möjligheter förefinnas att anskaffa erforderliga medel till bestridande av kostnaderna för en pensionering som ger de gamla medellösa människorna en tryggad bärgning på ålderdomen.

På grund av vad sålunda anförts hemställa vi,

att riksdagen måtte besluta vidtaga följande ändringar i det framlagda förslaget till lag om folkpensionering m. m.:

1) att rätt till erhållande av pension inträder vid varaktig oförmåga till arbete och senast vid fyllda 60 år, även om varaktig arbetsförmåga då ännu icke är för handen,

2) att pensionsavgift ej erlägges av någon för år efter det, under vilket han fyllt 59 år, samt att från avgiftsplikt jämväl undantages: a) ordinarie innehavare av tjänst, å vilken lagen av den 11 oktober 1907 angående civila tjänsteinnehavares rätt till pension eller lagen den 4 juni 1920 angående rätt till tjänstepension för ordinarie tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk äger tillämpning; b) delägare i arméns eller flottans pensionskassa; ävensom hustru till sålunda undantagen person,

3) att jämte grundpension skall utgå tilläggs-
pension med följande belopp, nämligen

i ortsgrupp I	kronor	500
» » II	»	700
» » III	»	900

med avdrag av halva den pensionsberättigades årsinkomst i vad den må överstiga

i ortsgrupp I	kronor	100
» » II	»	150
» » III	»	200,

4) att en begränsning uppåt av tilläggs-
pensionen fastställes på så sätt, att tilläggs-
pensionen minskas med hela det överskjutande inkomstbeloppet i den mån den sammanlagda summan av folkpension och annan årsinkomst överstiger

Motioner i Andra kammaren, Nr 585.

i	ortsgrupp	I	kronor	900
»	»	II	»	1,200
»	»	III	»	1,500,

5) att, om den pensionsberättigade har gemensamt hushåll med någon som åtnjuter folkpension, avdrag göres å bådas tilläggspensioner med hälften av det belopp, varmed deras sammanlagda pension och övrig inkomst överstiger

i	ortsgrupp	I	kronor	1,200
»	»	II	»	1,500
»	»	III	»	1,800.

Stockholm den 12 april 1935.

Verner Karlsson.

K. Kilbom.

Aug. Spångberg.

Viktor Herou.

Arvid Olsson.

Nils Flyg.

Albin Ström.

Torsten Henriksson.